

Ex.23: 10-12 en Psalm 104: 13-24 zondag 24 mei 2020 (via website ivm Corona).

“Die hele Coronacrisis heeft één voordeel: de wereld zal er straks beter uitzien dan daarvoor. Mensen zullen zich er toch van bewust worden dat bepaalde dingen echt niet meer kunnen.”

De vrouw die ik aan de telefoon had, klonk optimistisch en hoopvol. En reageerde dan ook teleurgesteld toen ik wél haar hoop, maar níét haar optimisme bleek te delen.

Vorige week zaterdag keek ik naar het 20.00 journaal. Een reportage uit een sloppenwijk in Afrika. Een jonge vrouw vertelde hoe niet zozeer Corona, maar de honger een levensgrote bedreiging voor de bewoners vormt. Mensen moeten zien rond te komen van 2 euro per dag. Als ze dat al bij elkaar kunnen sprokkelen. Vrijwilligers stellen voedselpakketjes samen en brengen die rond. Een moeder met vier kleine kinderen vertelt dat het elke dag afwachten is of ze haar kinderen te eten kan geven. “Normaal gesproken” worden wereldwijd 135 miljoen mensen met de hongerdood bedreigd. Nu, in het nieuwe normaal, zullen we maar zeggen, is dat aantal verdubbeld naar 270 miljoen.

Direct hierna een tweede reportage: over de aardappeloogst in Nederland. Nu de horeca weinig afneemt, kan men een miljoen kilo aan de straatstenen niet kwijt. Oplossing: boeren kunnen het opkopen, voor hun vee: 3 cent per kilo.

“Mensen zullen zich er toch van bewust worden dat bepaalde dingen echt niet meer kunnen?”

Ik help het je hopen. Dat er een wereld komt waarin alle mensen en dieren, heel deze schepping tot z’n recht zal komen.

Na die Tien Woorden, die God via Mozes aan het volk heeft gegeven, volgen hoofdstukken lang allerlei praktische uitwerkingen. Veel ervan zijn zeer gedetailleerd.

Maar “God is in de details” zegt rabbijn Jonathan Sacks, in zijn bespreking van deze hoofdstukken. De grote rode draad in al deze voorschriften is: Gerechtigheid. Tot zijn recht laten komen! Deze rechtsregels zijn “tikoen olam”: gericht op het herstel van de wereld! Zoals ie in wezen bedoeld is. Bij het tot stand komen van die hopelijke bewustwording zou het dus wel eens vruchtbaar kunnen zijn om je te verdiepen in al die misjpatiem / rechtsregels, die Mozes hier aan het volk doorgeeft.

Alleen al in Exodus 23, dat voor vandaag op het rooster staat, passeren heel veel dingen de revue. We pakken er één element uit. En vergroten dat wat uit. Je zou het “eerbied voor de schepping” kunnen noemen. Eerbied voor de aarde die we bewerken; eerbied voor de dieren, die samen met ons de aarde bevolken.

We leven in een wereld, een samenleving waarin de belangen van de economie, de vrije markt, bijna allesbepalend zijn geworden. Hopelijk zijn we ons dáár in ieder geval allang van bewust. Alle winkels zeven dagen per week open, liefst van 8.00- 22.00 is er een sprekend voorbeeld van. En in die winkels (om het daar maar even bij te houden) is alles zo’n beetje het hele jaar door te koop. Dat vinden we normaal, zo langzamerhand. Op snijbiet en raapstelen na bestaan er geen “groenten van het seizoen” meer. Je kunt daarnaast elke dag zoveel vlees eten als je maar wilt en kunt betalen. Vlees van dieren die veelal geen leven hebben gehad.

God zit in de details. Onder andere in alle vakken van je supermarkt. Hoe bewust ben jij je daarvan?

Behandel je akkerland met eerbied, zegt de Thora. Je mag het zes jaar inzaaien en bewerken. Maar gun het dan een jaar rust. Laat het braak liggen. “Ja maar, dat kost geld!” Inderdaad, dat kost geld. Ook de akkergrond heeft blijkbaar recht op rust. Bovendien kunnen de armen in dat jaar wat meer profiteren van wat het alsnog opbrengt. Evenals de dieren van het veld, die zich eraan tegoed kunnen doen.

En: je kunt die sabbatsrust van je land verdelen over de akkers die je beheert (nb en niet “bezit”).

Op kleinere schaal geldt hetzelfde: zes dagen kun je werken, jij en de mensen die voor jou werken. Evenals jouw vee..... Maar die zevende dag zijn ze allemaal vrij, om op adem te komen. Tot zichzelf te komen. Prachtig en bijzonder: om te beseffen dat ook dieren récht hebben op sabbatsrust.

Die Veluwe boer die op zondag de haan bij zijn kippen weghaalt, heeft dat waarschijnlijk beter begrepen dan wij. God zit in de details.

Hoe ga je zelf om met dieren? Ik merk dat ik daar door de jaren heen steeds gevoeliger voor ben geworden. "Laat me zien hoe je met dieren omgaat en ik zal je zeggen wat voor mens je bent." Een mooi citaat; ik heb niet terug kunnen vinden van wie het is.

Dieren zijn weerloos tegenover de mens. Maar hebben evenveel recht op een goed leven als wij. En toch, -

Overvolle asiels, zeker als de zomervakantie voor de deur staat; bio-industrie, kiloknallers, misstanden in slachthuizen. Waarom eet je eigenlijk vlees?

Afgelopen zondag zag ik op het grasveld tegenover ons huis hoe twee grote eksters een jong spreekwiltje te pakken hadden gekregen. Het spreekwiltje lag op z'n rug, snauwde en oogjes wijd open. Maar hij mankeerde zo te zien niks. Op z'n pootjes gezet en erbij gebleven, totdat ie wegvloog. Ouders er achteraan. Dat gaf een goed gevoel!

Tegelijkertijd besef ik natuurlijk wel dat het in de natuur van eksters zit om o.a. jonge volgens te eten. Misschien zit het ook in onze natuur om vlees te eten, dat zou kunnen. Maar elke dag?!

De grote Russische schrijver Leo Tolstoj zei: "Zolang er nog slachthuizen zijn, zullen er slachtofferen zijn."

Eugen Drewermann zegt in een bespreking van het Onze Vader: er zou een bede aan dit gebed van Jezus toegevoegd moeten worden: Gedenk onze oudere broeders en zusters, de dieren. En verbied de mens om hen te doden en te eten. Want ook zij zijn schepselen met gevoel. Ook in hen woont het verlangen om te leven. Ze zijn onze tochtgenoten op weg naar de onsterfelijkheid...verbied ons ons dagelijks vlees en geef ons ons dagelijks brood."

Drewermann bidt hier nog veel meer, maar dit is de kern ervan.

Wat zou jij kunnen doen om onze oudere broeders en zusters tot hun recht te laten komen?

God zit in de details.....

In al die geboden en verboden wordt Israël opgeroepen om al wie en al wat verdrukt is en niet zijn recht komt, te bevrijden en ruimte te geven. Dat geldt voor mensen, zodat het beeld van God dat in alle mensen aanwezig is, tot ontplooiing kan komen. Dat geldt evenzo voor dieren: ook zij mogen tot hun recht komen.

We hebben ook een gedeelte van Psalm 104 gelezen. Een van de mooiste psalmen die ik ken. Een psalm die je kan helpen om je ervan bewust te worden hoe jij als mens in het geheel van deze schepping staat. Hoe je daar deel van uitmaakt. Niet erbóven staat, maar er onlosmakelijk mee verweven bent. Het is een loflied op de schepping waarin elk levend wezen haar eigen plaats inneemt. Al die levende wezens bij elkaar vormen een organisch geheel, zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden in een oorspronkelijke harmonie. Niet een kan er gemist worden.

Ja, dat kán wel: er verdwijnen immers grote aantallen dieren en diersoorten, dagelijks. Maar daarmee is het weefsel van deze schepping van God kapot getrokken en onherstelbaar beschadigd.

Deze prachtige psalm beschrijft de gehele schepping bijna als één groot levend wezen, waar Gods adem in en uitgaat. Door de eeuwen heen, als een eeuwig durende golfbeweging: "Zend Uw adem en zij worden geschapen, zo geeft U de aarde een nieuw gelaat." (104: 30).

Het voert te ver om deze psalm verder uit te diepen, maar léés hem thuis eens, zou ik je willen vragen.

Lees hem met al je aandacht rustig door. En zie wat het met je doet. Als je leest hoe God zélf in heel zijn schepping aanwezig is. God zelf aanwezig: in de klipdas en de steenbok, in de beekjes die de berg af stromen, in de wilde ezels die er hun dorst mee lessen, in de vissen in het water. God zelf aanwezig in de vogels die hun nesten bouwen in de cypressen, bomen waarin God óók zelf aanwezig is, in de ooievaars en in de jonge leeuwen die 's nachts op jacht gaan,-

Zie hoe God “wolken lucht en winden / wijst spoor en loop en baan”, hoe Hij de zon, de maan, de getijden in Zijn hand houdt. Hoe Hij alle dieren hun plaats wijst. Ook de mens krijgt een plaats aangewezen, in dat organische geheel.

“De aarde en haar volheid zijn / des Heren koninklijk domein” zingt een andere psalmdichter (Ps. 24:1), En aan jou om je er (weer) van bewust te worden wat jouw eigen plaats, jouw eigen verantwoordelijk daarin is.

“Mensen zullen zich er toch van bewust worden dat bepaalde dingen echt niet meer kunnen?” Ja, als je zicht hebt gekregen op dat geheel van de schepping, waarvan jij op jouw manier deelt uitmaakt. Je bewust worden van die totaliteit, kan een gevoel van ontzag en eerbied in je wakker maken.

We besluiten vanochtend met een paar korte stukjes uit een van de meest indrukwekkende toespraken die ik ken: die van Chief Seattle. Je kunt die toespraak lezen als een echo van psalm 104, maar dan gezien vanuit het perspectief van een indianenopperhoofd halverwege de 19^e eeuw. De Amerikaanse regering wil het land van de Indianen opkopen en hen verplaatsen naar speciale reservaten. Seattle beseft goed dat ze kansloos zijn tegenover de militaire overmacht van deze blanke indringers. Hij maakt in een hele lange toespraak (zie bijvoorbeeld www.essencecollege.nl) nog eens duidelijk hoe dit oude volk de relatie met schepping beleeft:

Als wij u ons land verkopen, dan moet u bedenken dat de lucht voor ons waardevol is
En onze bomen en de dieren.

De wind, die de mens zijn eerste ademtocht geeft, neemt ook zijn laatste zucht in ontvangst.

De blanke man moet de dieren van dit land beschouwen als zijn broeders.

Wat is de mens zonder dieren? Zelfs de worm houdt de aarde zacht voor de mens om op te lopen.

Als alle dieren weg zijn, zal de mens sterven...aan een gevoel van grote eenzaamheid.

Want wat er gebeurt met de dieren, gebeurt met de mens, want wij zijn allen uit één ademtocht.

Alles hangt met alles samen. Wat er gebeurt met de aarde, gebeurt met de zonen en dochters van de aarde. De méns heeft het web van het leven niet geweven. Hij is slechts een draad ervan. Wat hij met het web doet, doet hij met zichzelf.”

Wat denk jij: zal het allemaal anders zijn, straks?